

ПРОВІДНІ РЕЛІГІЇ СВІТУ

Тирон Володимир Октавянович

магістр соціальних та поведінкових наук, магістр освітніх, педагогічних наук
Україна

Сьогодні в Україні проживають представники багатьох національностей та народностей, які сповідують різні релігії. Незнання або нерозуміння релігійних традицій людей, що мешкають поряд, нерідко призводять до непорозумінь або навіть конфліктів. У статті надаються короткі характеристики провідних релігій світу: іудаїзму, християнства, буддизму, ісламу (мусульманства), індуїзму.

Іудаїзм. Євреї – один з найдавніших народів світу. У ранній період своєї історії (перша половина II тис. до н.е.) цей народ представляв собою племена, які розводили худобу. Кочували ці племена, в основному, у Північній Аравії. На той час у них ще не було єдиної для всіх релігії, у кожного племені існував власний культ покровителів, духів-предків.

Також серед племен було прийнято обожнювання сил природи, віра в демонів і духів, табу, різниця між чистими та нечистими тваринами, повага до мертвих. Однак деякі моральні принципи, що в подальшому були розвинені Мойсеєм і пророками, вже існували. Багато цих стародавніх повір'я увійшли і у священні тексти іудеїв, наприклад, почитання євреями дерев, гір, джерел, священних стовпів, які називалися ашер.

Відповідно до П'ятикнижжя Мойсеева, Авраам був першим, хто визнав духовну природу єдиного Бога. Тоді ж він покинув свою сім'ю, яка не відмовилася від власних вірувань, і до смерті у Ханаані кочував з місця на місце та сповідував віру в єдиного Бога.

Вчені вважають, що образ єдиного Бога став формуватися в євреїв з причини необхідності об'єднання різних племен у єдине ціле в XV-XIV ст. до н.е. Оскільки племена розводили худобу, їм постійно були необхідні нові площі для випасання. І єврейські кочівники почали наступ на палестинські землі. Яхве (Ягве) був верховним Богом у єврейського племені левітів, він був і покровителем худоби, і воїном. Завдяки цій універсальності він і був обраний в якості єдиного божества.

Загарбницька війна розтяглася на століття, хід її подій досить повно зображений у Біблії. Як розповідає священний для іудеїв текст Тори, Бог надихав воїнів і допомагав їм. Наприклад, у битві ізраїльтян з аморійцями Бог кидав в останніх з неба важке каміння. На згадку про ті часи у біблійських текстах найчастіша назва для Яхве – Саваоф (Сеабот), що означає «Бог війни».

Умовно історію іудаїзму можна поділити на такі періоди: палестинський період; епоха Другого Храму; епоха розсіяння; середньовіччя; XVIII-XIX ст.; XX століття. Голокост; сучасний період.

Християнство. На сьогодні майже третина жителів Землі хоча б номінально належить до тієї чи іншої християнської конфесії. А в нашій країні християнами себе вважає більшість населення. Але при цьому багато з них мають вельми віддалене розуміння про християнство, його історію, віровчення та практику.

В Європі, яка довгий час була колискою християнства, зараз налічується понад 300 млн. християн, у Латинській Америці – понад 350 млн., у Північній Америці – приблизно 250 млн., в Азії – біля 300 млн., в Африці – 400 млн., в Австралії – 14 млн.

Більшість з них (приблизно 1 млрд.) належить до католицької церкви, у тому числі 17 млн. католиків різних східних обрядів; протестантів і віруючих

постпротестантських деномінацій налічується біля 400 млн., біля 200 млн. належать до автокефальних православних церков, і 70-80 млн. – до так званих «дохалкидонських» церков.

Усіх цих людей об'єднує більш-менш глибока віра в Бога Творця та Божого Сина Ісуса Христа, обряд хрещення, що вони пройшли, та намір дотримуватися певних моральних вимог, який знову ж може втілюватися в їхнє життя відносно повно.

Християнство, поряд з іудаїзмом та ісламом, належить до так званих авраамітських релігій, тобто релігій, що зародилися внаслідок одкровення, наданого єдиним Богом ватажку одного з семітських племен Аврааму. В основі християнського Придання лежить Придання іудейське, не можна передісторію християнства відокремити від історії іудаїзму.

Буддизм. Буддизм – найдавніша із світових релігій, основним регіоном розповсюдження якої був Схід. Але сьогодні зацікавленість буддизмом виявляють люди у всьому світі. В нашій країні також є послідовники вчення Будди.

Що таке буддизм? Хто такі буддисти? Як живуть, про що думають послідовники одного з найдавніших та розповсюджених на сьогодні віровчень?

Що, як правило, першим приходить в голову при слові «буддизм»? Оголений монах у помаранчевому балахоні, який вірить у те, що після смерті на нього чекає нове народження, за ним – знову смерть і так далі. Теорія реінкарнацій є для багатьох таким самим яскравим символом буддизму, як і розп'яття для християнства.

Реінкарнація – теорія, що відповідає індуїзму та деяким іншим течіям, про те, що після смерті людина народжується знову в образі людини, тварини, смертного божества тощо до того часу, поки за допомогою відпрацювання минулих гріхів і нескоєння нових не звільниться від перенароджень та не піде назавжди в щасливий духовний світ. Буддійська теорія реінкарнації відрізняється від цієї теорії.

Іслам (мусульманство). Іслам (мусульманство) – наймолодша із світових релігій. В світі налічується біля 900 мільйонів її прихильників, здебільшого у Північній Африці, Південно-Західній, Південній та Південно-Східній Азії. Практично всі арабомовні, тюркомовні та іраномовні народи сповідують іслам. Багато мусульман серед представників північноіндійських народів. Населення Індонезії також майже в цілому сповідує іслам.

Іслам, необхідно визнати, найсильніша із релігій світу. Це пояснюється, перш за все, тим, що як релігійна доктрина і форма соціальної організації він завжди грав на мусульманському Сході дещо іншу роль, ніж, скажімо, християнство в Європі. Ніколи, навіть у часи свого повного панування над людьми, у періоди найжорсткіших гонінь та розгулу інквізиції, християнство не витісняло повністю світську владу. Іслам же заповнив собою всі пласти мусульманського суспільства, визначив характер економічних відносин і форми політичного адміністрування, соціальну структуру, культуру та побут правовірних. Духовне життя в ісламських країнах не лише завжди було під контролем ісламу – воно протікало виключно в рамках ісламу, було ісламським як по суті, так і по формі.

Іслам як релігійна система з її найсуворішим і завершеним, доведеним до вершини монотеїзмом склалася на базі двох її попередників – іудаїзму та християнства. Головна особливість мусульманської духовної традиції полягає у принциповій неподільності в ній релігійного та світського, сакрального та земного, в її абсолютній, «чистій» релігійності.

Вихідним і головним положенням цієї релігії є ствердження: Аллах є творцем світу та людини, і все існуюче є результатом прояву Промислу Божого. Від інших світових релігій іслам відрізняється більш жорстким і однозначним постулатом цієї

ідеї, що знайшло своє відображення у популярному на Сході виразі: «Не розмислюй: в нього (у світу) є промислитель».

Назва «іслам» походить від арабського слова «салам», що в буквальному перекладі означає «мир», але має ще й додаткове значення «підпорядкування». Таким чином, назву цієї релігії можна перекласти як «абсолютний мир, який настає, якщо життя людини підпорядковане Богу». Людина, яка сповідує іслам, називається мусульманином. Стан мусульманина включає в себе стан, відомий як іхсан, що означає «народження заново».

Іслам зародився в Аравії. Для Аравії необхідним було об'єднання, яке б завершило кровопролитні війни та встановило рівновагу. І цим об'єднанням стала релігія, засновником якої вважається пророк Мухаммед.

Індуїзм. Ареал виникнення та розповсюдження індуїзму – Індійський субконтинент, більшість людей, які сповідують цю релігію, мешкають у Республіці Індія. Історична назва індуїзму санатана-дхарма, що в перекладі з санскриту означає «вічний шлях» або «вічний закон». Сучасний термін «індуїзм» виник на підставі слова «хинду», яке представляє собою персидський варіант санскритського імені ріки Синдху (Інду).

Важливо підкреслити, що сам по собі індуїзм не має одного засновника, не представляє собою єдиної релігії зі сталим віровченням, а вміщує безліч релігійних шляхів, які мають одні ведичні корені, але часто протиставляються один одному.

Індуїзм внутрішньо неоднорідний і представляє декілька напрямів. Перш за все, він поділяється на дві течії – шиваїзм (шайвизм) і вішнуїзм (вайшнавизм). Ці течії беруть свої назви від імен індуїстських богів – Шиви та Вішну. Обидва напрями є по суті політеїстичними культами, оскільки Шива та Вішну мають богів-дітей, богинь-дружин, почитання яких також є обов'язковим у контексті релігійної практики обох напрямів. У кожному напрямі Шива та Вішну претендують на роль голови політеїстичних пантеонів Індії. У свою чергу, шиваїзм і вішнуїзм також розпадаються на декілька напрямків. Паралельно з шиваїзмом і вішнуїзмом процвітає народний індуїзм, що полягає у почитанні сотень місцевих богів, які, у більшості випадків, знаходяться між собою в подружніх або інших сімейних стосунках. В той же час, з народним індуїзмом в Індії існує міцна організація жрецької касты брахманів, які зберігають основні тексти релігії та займаються обрядовою практикою.

Всі напрями індуїзму об'єднує декілька положень: 1) віра в богів та їхнє почитання у вигляді ідолів (мурти), тобто статуй та скульптурних зображень; 2) віра в переселення душ, тобто можливість душі вселятися в тіла всіх видів живих істот – від комах до людини (сансара); 3) віра в те, що порядок перенароджень визначається скоєними при житті поступками та їхніми наслідками (карма).

Шиваїзм і вішнуїзм наполягають на можливості звільнення (мокша) від закону перевтілення через почитання божеств. Для цього прихильники цих напрямів розробляють різні методи звільнення (йога). Пропоновані шиваїзмом і вішнуїзмом методи звільнення від сансари багатоваріантні. Однак всі вони так чи інакше включають два моменти: 1) почитання провідного Бога політеїстичного пантеону та божеств, що йому відповідають; 2) систему психічних та фізичних вправ для досягнення байдужості до земного життя.

Індуїстські культи та методи здолання сансари часто піддаються критиці іншого релігійного напрямку, який також з'явився на території Індії, – буддизму.

Більш детально про історію, закони, принципи, свята, обряди, напрямки, течії, таїнства, символи віри та ін. провідних релігій світу ми розповімо в наступних публікаціях.